

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
протоколом засідання
Вченої ради історичного факультету
від 20.12.2023 р. № 4

ПРОГРАМА ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ
з атестаційного екзамену за спеціальністю
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності
291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, освітньо-
професійна програма «Міжнародні відносини»

м. Київ
МДУ
2024 рік

Програма підсумкової атестації з атестаційного екзамену за спеціальністю для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини»

Розробники:

Грідіна І. М., професор кафедри політології та міжнародних відносин, д.і.н., професор;

Лисак В. Ф., професор кафедри політології та міжнародних відносин, д.і.н., професор;

Константинова Ю. В., доцент кафедри політології та міжнародних відносин, к.і.н., доцент;

Булик М. В., завідувач кафедри політології та міжнародних відносин, к.політ.н., доцент.

Програма підсумкової атестації обговорена та схвалена на засіданні кафедри політології та міжнародних відносин, протокол від 19.12.2023 р. № 7.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Підсумкова атестація здобувачів вищої освіти – це форма підсумкового контролю, що проводиться після завершення навчання за освітнім рівнем з метою визначення фактичної відповідності підготовки випускників нормативним освітньо-кваліфікаційним вимогам. Підсумкова атестація здійснюється на підставі оцінки рівня професійних знань, умінь та навичок випускників, які навчалися за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, її метою є встановлення фактичної відповідності рівня освітньо-професійної підготовки випускників вимогам кваліфікаційної характеристики бакалавра з міжнародних відносин.

Підсумкова атестація випускників МДУ освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини» здійснюється атестаційною комісією після виконання студентами навчального плану в повному обсязі відповідно до освітньо-професійної програми підготовки та стандарту вищої освіти за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на підставі оцінки рівня професійних знань, умінь та навичок випускників, передбачених освітньою програмою.

Програма підсумкової атестації з міжнародних відносин та зовнішньої політики для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини» спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії (денна форма навчання) розроблена викладачами кафедри політології та міжнародних відносин.

При розробці Програми враховано Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Положення про організацію освітнього процесу у Маріупольському державному університеті», «Положення про організацію контролю та оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти у МДУ», «Положення про порядок створення та організацію роботи ЕК у Маріупольському державному університеті», освітня програма підготовки та стандарт вищої освіти за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Програма іспиту дозволяє оцінити рівень підготовки випускника вимогам освітньо-професійної програми. Вона складається з критерій оцінювання, опису змісту тем, які виносяться на підсумкову атестацію, орієнтовного переліку питань до іспиту, списку рекомендованої для підготовки літератури.

Підсумкова атестація є формою виявлення ступеню підготовленості випускників, які здобувають базову вищу освіту, до здійснення самостійної професійної діяльності за обраним фахом. Під час випробувань оцінюється рівень сформованості знань і умінь та відповідність кваліфікації «Бакалавр з міжнародних відносин» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти.

На державну атестацію виносяться питання з історії та теорії міжнародних відносин, зовнішньої політики та дипломатії України, міжнародних відносин в умовах глобалізації, міжнародних організацій.

Присвоєння кваліфікації «Бакалавр з міжнародних відносин» здійснює атестаційна комісія.

Перелік компетентностей випускника

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в сфері міжнародних відносин, суспільних комунікації та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.
-----------------------------------	---

<p>Загальні компетентності</p>	<p>ЗК1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України;</p> <p>ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя.</p> <p>ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.</p> <p>ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК9. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p> <p>ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК11. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК13. Здатність бути критичним і самокритичним.</p>
<p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</p>	<p>СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.</p> <p>СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.</p> <p>СК3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.</p> <p>СК4. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень.</p> <p>СК5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.</p> <p>СК6. Здатність застосовувати засади дипломатичної та консульської служби, дипломатичного протоколу та етикету, уміння вести дипломатичне та ділове листування (українською та іноземними мовами).</p> <p>СК7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.</p> <p>СК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.</p> <p>СК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних</p>

спеціалізованих задач і проблем.

СК10. Здатність аналізувати структуру та динаміку міжнародних суспільних комунікацій, виявляти їх вплив на міжнародну систему, державні та суспільні інститути.

СК11. Здатність аналізувати природу та еволюцію міжнародних організацій, їх місця у системі міжнародних відносин, основних форм та перспектив співпраці України з ними.

СК12. Здатність до здійснення комунікації та інформаційно-аналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин (українською та іноземними мовами).

СК13. Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.

СК14. Здатність проводити дослідження з проблем конфліктної взаємодії в суспільстві, аналізувати конфлікт з використанням сучасних методологічних та теоретичних підходів, здатність підготовляти, організовувати та проводити переговори, застосовувати стратегії та тактики переговорів;

СК15. Здатність аналізувати базові закономірності політичних процесів, взаємозалежності економічних і політичних процесів, внутрішньополітичних і міжнародних процесів, формулювати висновки та оцінки;

СК16. Здатність володіти методами структурно-функціонального аналізу політичних і економічних інститутів різних країн і регіонів світу з врахуванням їхньої історико-культурної специфіки;

СК17. Здатність брати участь в дослідницькому процесі, застосовувати на практиці методи сучасної політичної науки в політологічних дослідженнях

СК18. Здатність визначати і аналізувати загальний корпус проблем у зовнішній політиці тієї чи іншої держави або групи держав, оцінювати і порівнювати моделі і принципи її ведення;

СК19. Здатність визначати специфіку об'єкта та предмета геополітики, її категорії, методи, структуру, місце в системі гуманітарного знання і суспільних функцій;

СК20. Здатність розуміти роль історичної науки в пізнанні минулого, розкрити основні етапи і зміст історії України, окремих цивілізацій, і сучасного світу, зокрема, уявляти органічний взаємозв'язок української та світової історії;

СК21. Здатність використовувати психологічні знання у вирішенні професійних завдань; використовувати психологічні особливості міжнародних технологій в професійній діяльності; аналізувати мотиваційні основи політичної поведінки суб'єктів міжнародних відносин;

СК22. Здатність до протидії сучасним різновидам небезпеки природного і техногенного характеру, використання на практиці знань про причини їх виникнення і можливі наслідки, навичок для їх запобігання і ліквідації; здатність до збереження та зміцнення здоров'я, загартування організму, підвищення фізичної і розумової працездатності;

СК23. Здатність виділяти основні напрямки політичної думки різних історичних періодів та окремих країн, аналізувати внутрішні та зовнішні фактори розвитку того чи іншого політичного вчення, його трансформацію;

	<p>СК24. Здатність кваліфіковано використовувати основи правових знань та застосовувати нормативно-правові акти в професійній діяльності;</p> <p>СК25. Здатність оперувати сучасними концептуальними підходами для розуміння глобалізації як до визначальної домінанти сучасності, аналізувати її прояви у міжнародних відносинах;</p> <p>СК26. Здатність використовувати знання курсу при написанні своєї бакалаврської роботи;</p> <p>СК27. Здатність використовувати в професійній діяльності основні теоретичні і практичні положення соціології; проводити соціологічний аналіз актуальних соціальних проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики; пояснювати, оцінювати, узагальнювати знання про суспільство в контексті системного підходу з елементами структурно-функціонального аналізу; використовувати на практиці дані конкретно-соціологічних досліджень;</p> <p>СК28. Здатність оперувати загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору, орієнтуватися у складній системі вчень, шкіл, напрямків філософії, їх критично аналізувати та мати власну позицію;</p> <p>СК29. Здатність спілкуватися усно та письмово іноземною мовою в тому числі мовою професійного спілкування; говорити достатньо швидко і спонтанно, що дозволить спілкуватися з носіями мови без особливих ускладнень з обох сторін, демонструвати елементи усного перекладу інформації іноземною мовою в процесі ділових зустрічей, нарад; здатність до повного розуміння іншомовних наукових текстів зі спеціальності;</p> <p>СК30. Здатність використовувати практичні мовні уміння і навички у професійній сфері; здатність практичної реалізації умінь ділового мовлення на рівні, достатньому для професійної діяльності; формування комунікативної компетентності;</p> <p>СК31. Здатність використовувати сучасні комп'ютерні та інформаційні технології у практичній та науковій діяльності.</p>
--	---

Результати навчання

РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

РН02. Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів.

РН03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.

РН04. Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.

РН05. Знати природу та механізми міжнародних комунікацій.

PH06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

PH07. Здійснювати опис та аналіз міжнародної ситуації, збирати з різних джерел необхідну для цього інформацію про міжнародні та зовнішньополітичні події та процеси.

PH08. Збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, регіональних систем, міжнародних комунікацій.

PH09. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

PH10. Вільно спілкуватися державною та іноземними мовами на професійному рівні, необхідному для ведення професійної дискусії, підготовки аналітичних та дослідницьких документів.

PH11. Здійснювати прикладний аналіз міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, міжнародних процесів та міжнародної ситуації відповідно до поставлених цілей, готувати інформаційні та аналітичні.

PH12. Володіти навичками професійного усного та письмового перекладу з/на іноземні мови, зокрема, з фахової тематики міжнародного співробітництва, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, регіональних студій, дво- та багатосторонніх міжнародних проектів.

PH13. Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору.

PH14. Використовувати сучасні цифрові технології, спеціалізовані програмне забезпечення, бази даних та інформаційні системи для розв'язання складних спеціалізованих задач у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

PH15. Розуміти та застосовувати для розв'язання складних спеціалізованих задач міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо.

PH16. Розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності.

PH17. Мати навички самостійного визначення освітніх цілей та навчання, пошуку необхідних для їх досягнення освітніх ресурсів.

PH18. Визначати специфіку об'єкта та предмета геополітики, її категорії, методи, структуру, місце в системі гуманітарного знання і суспільних функцій.

PH19. Розуміти роль історичної науки в пізнанні минулого, розкрити основні етапи і зміст історії цивілізацій, і сучасного світу, зокрема, уявляти органічний взаємозв'язок української та світової історії.

PH20. Використовувати психологічні знання у вирішенні професійних завдань; використовувати психологічні особливості міжнародних технологій в професійній діяльності; аналізувати мотиваційні основи політичної поведінки суб'єктів міжнародних відносин.

PH21. Мати навички протидії сучасним різновидам небезпеки природного і техногенного характеру, використання на практиці знань про причини їх виникнення і можливі наслідки, навичок для їх запобігання і ліквідації; збереження та зміцнення здоров'я, загартування організму, підвищення фізичної і розумової працездатності.

PH22. Виділяти основні напрямки політичної думки різних історичних періодів та окремих країн, аналізувати внутрішні та зовнішні фактори розвитку того чи іншого політичного вчення, його трансформацію.

2. ПРОГРАМНИЙ КОНТЕНТ

ТЕМА 1. ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Міжнародні відносини та зовнішня політика держав Давнього Сходу, Стародавньої Греції та Риму. Міжнародні відносини та зовнішня політика Давнього Єгипту. Міждержавні відносини в Давній Месопотамії. Міжнародні відносини та зовнішня політика Хетської держави. Міжнародні відносини та зовнішня політика Ассирійської держави. Міждержавні відносини в Давній Індії. Міжнародні відносини та зовнішня політика Давнього Китаю. Давня Греція в системі міждержавних відносин. Міждержавні відносини та зовнішня політика Давнього Риму.

Міжнародні відносини та зовнішня політика середньовічних держав. Зовнішня політика Візантійської держави. Міжнародні відносини в варварських державах. Міжнародні відносини та зовнішня політика Франкської держави. Зовнішня політика Арабського халіфату. Міжнародні відносини та зовнішня політика Священної Римської імперії. Міжнародні відносини та зовнішня політика Франції в XII – XV ст. Міждержавні відносини в Італії в XI – XV ст. Міжнародні відносини в XVI – XVII ст.

Міжнародні відносини та зовнішня політика в 1648 – 1789 рр. Міжнародні відносини в II пол. XVII – на початку XVIII ст. Міжнародні відносини в 1714 – 1789 рр. Міжнародні відносини в 1789 – 1814 рр. Міжнародні відносини в 1815 – 1848 рр. Міжнародні відносини в 1849 – 1871 рр.

Міжнародні відносини в 1871 – 1918 рр. Формування основних протиріч європейських країн в останній третині XIX – на початку XX ст. Міжнародні відносини та зовнішня політика американських держав в II пол. XIX – на початку XX ст. Схід в міжнародних відносинах та зовнішній політиці провідних держав світу в II пол. XIX – на початку XX ст. Міжнародні кризи початку XX ст. Міжнародні відносини та зовнішня політика провідних держав світу під час першої світової війни (1914 – 1918 рр.).

Формування Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин. Міжнародні відносини на заключному етапі Першої світової війни (1917-1918 рр.). Паризька мирна конференція. Мирне врегулювання у Європі. Версальська система міжнародних відносин. Становлення та еволюція Вашингтонської системи міжнародних відносин в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Міжнародні відносини у Європі у другій половині 1920-х – на початку 1930-х рр. Постлокарнський період Європейської стабілізації.

Розвиток Версальсько-Вашингтонської системи у 1930-ті роки. Крах Версальсько-Вашингтонської системи. Формування периферійних підсистем міжнародних відносин, особливості їх формування. Міжнародні відносини у Європі у 1933-1937 рр. Наростання кризи Версальської системи. Крах Версальської системи (1938 – 1939 рр.). Початок Другої світової війни. Міжнародні відносини у АТР у 1931-1939 рр. криза та розпад Вашингтонської системи. Міжнародні відносини на Близькому та Середньому Сході у 1917-1939 рр. Міжнародні відносини у Латинській Америці у 1917-1939 рр. Міжнародні відносини у початковий період Другої світової війни (вересень 1939 – червень 1941 рр.). Етапи та особливості формування антигітлерівської коаліції. Характер та основні напрямки її діяльності. Міжнародні відносини у зоні Тихого океану та завершення Другої світової війни.

Міжнародні відносини та світова політика в другій половині 1945 – 1973 рр. Втрачений мир. Особливості міжнародних відносин на заключному етапі Другої світової війни (1945 – 1947 рр.). Початок «Холодної війни» (1947 – 1955 рр.). Період мирного співіснування в світовій політиці (1955 – 1962 рр.). Світ в епоху розрядки (1962 – 1973 рр.).

Міжнародні відносини та світова політика в 1974 – 1990 рр. Світ нестабільності (1973 – 1985 рр.). Кінець біполярного світу.

Міжнародні відносини та світова політика у постбіполярний період. Пошук нового світового порядку. Міжнародні відносини на сучасному етапі.

ТЕМА 2. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ

Міжнародні відносини і дипломатія княжої Русі. Організація дипломатичної діяльності. Перші відомі договори Русі з іншими державами. Зовнішня політика за часів княгині Ольги. Відносини з Візантією та «Святою Римською імперією німецького народу». Іноземний фактор у внутрішньому становищі держави. Князь Святослав та основні напрямки зовнішньої політики. Війни з Волзькою Болгарією, Бургасами, Хазарією, північнокавказькими народами – ясами і касогами, два військові походи в Болгарію. Нові завдання дипломатії Київської русі за часів Святослава. Особливості зовнішньої політики Володимира Великого. Західна орієнтація. Зовнішня політика за часів Ярослава Мудрого. Дипломатичні методи налагодження зв'язків з різними країнами, династичні шлюби. Феодальна роздробленість як чинник змін зовнішньополітичної орієнтації князів Київської Держави. Зовнішня політика Романа Мстиславовича та Данила Галицького. Зовнішня політика галицько-волинських князів після смерті Данила Галицького.

Запорізька Січ у міжнародній політиці Європи. Дмитро Вишневецький та його зовнішньополітична діяльність. Відносини козацтва з польським урядом. Дипломатія Запорізької Січі у 90-х рр. XVI ст. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний та його морські походи. Дипломатія Б. Хмельницького. Переяславська угода та Березневі статті, їх історичний аналіз. Дипломатія Війська Запорозького (1655 – 1657 рр.). Гадяцький договір. Гетьманування Івана Мазепи та зовнішня політика.

Україна в період національно визвольних змагань 1917 – 1920 рр. Геополітичне становище. Основні напрямки зовнішньополітичної діяльності. Брестський мирний договір, його сутність та вплив на внутрішньополітичне становище. Гетьман Павло Скоропадський та його зовнішньополітична діяльність. Директорія. Варшавський договір. Вхідження західноукраїнських земель у склад Польщі. Чехословаччини та Румунії. Міжнародні договори.

Українська РСР у міжнародних відносинах 1940 – 1980 рр. Отримання УРСР формально-юридичних прав у галузі зовнішніх зносин. Українська РСР та її місце в зовнішній політиці СРСР. Українське питання як політична та міжнародно-правова проблема. Зовнішньополітичні засади українського руху опору. Українське питання на Ялтинській конференції. Зовнішньополітична діяльність УРСР у період між Ялтою та Сан-Франциско. Механізм здійснення Українською РСР зовнішньополітичного курсу Радянського Союзу. Органи зовнішніх зносин УРСР: Верховна Рада УРСР, Президія Верховної Ради УРСР, Рада Міністрів УРСР, Міністерство закордонних справ УРСР. Їхні функції та межі повноважень. Проблема підготовки кадрів міжнародників. Відкриття в 1944 р. в Київському університеті ім. Тараса Шевченка факультету міжнародних відносин. Місце та роль УРСР в реалізації цілей зовнішньої політики СРСР в період «холодної війни» та блокового протистояння. Відкриття в УРСР дипломатичних установ зарубіжних країн. Посилення процесів національно-державного відродження в УРСР, формування і розвиток партій та рухів української державницької спрямованості. Міждержавні стосунки УРСР цієї пори. Укладення двосторонніх угод. Поновлення роботи факультету міжнародних відносин Київського університету (1971 р.). Характер та межі повноважень УРСР в ООН та інших міжнародних організаціях. Діяльність делегацій УРСР в ООН та інших міжнародних організаціях в період від Декларації про державний суверенітет України до Акта про незалежність України. Приєднання УРСР до міжнародних конвенцій та угод (Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації; Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права та ін.). Надбання та уроки участі УРСР у роботі ООН, інших міжнародних організацій з кінця 40-х до 90-х років XX ст.

Внутрішньополітична ситуація в Україні після усунення загрози державного перевороту в СРСР. Українські політичні партії та рухи і проблема зовнішньополітичної

орієнтації України. Декларація Верховної Ради України про державний суверенітет України 16 липня 1990 р., її основні принципи та орієнтири. Міжурядові угоди України з Білоруссю, Узбекистаном, Туркменістаном, Казахстаном, Латвією, Грузією та іншими республіками СРСР. Позачергова сесія Верховної Ради України 24 серпня 1991 р. Проголошення Акта незалежності України. Його концептуальні основи та принципи.

Проблема формування зовнішньої політики України. Органи зовнішніх відносин України, їх функції та повноваження. Законотворча діяльність Верховної Ради України в галузі зовнішньої політики. Референдум про державну незалежність України.

Проблема ядерної зброї в українській зовнішній політиці. Ухвалення Верховною Радою України «Основних напрямів зовнішньої політики України» (2 липня 1993 р.). Принципи, зміст, завдання: визнання пріоритету загальнолюдських цінностей над класовими, партійними, політичними та всіма іншими принципами міждержавних відносин; розширення участі в європейському регіональному співробітництві; розвиток двосторонніх відносин, співпраця в межах Співдружності незалежних держав; участь в ОБСЄ, в Раді Європи; розбудова міждержавних відносин з росією; західноєвропейський напрям української зовнішньої політики, взаємини зі США; становлення і розвиток відносин України з країнами Азії, Африки, Латинської Америки.

Суверенна Україна в новій геополітичній ситуації. Проблема формування зовнішньої політики України. Органи зовнішніх відносин України, їх функції та повноваження. Законотворча діяльність Верховної Ради України в галузі зовнішньої політики. Проблема співвідношення та взаємодії основних гілок влади у сфері зовнішньої політики. Партійно-політична боротьба з питань розбудови відносин з росією, іншими країнами СНД, державами колишнього соціалістичного табору, США та іншими західними країнами. Проблема ядерної зброї в українській зовнішній політиці. Полеміка з цих питань. Внутрішньополітичні та зовнішньополітичні фактори, їх співвідношення та вплив на забезпечення політичної стабільності та безпеки держави. Ухвалення Верховною Радою України «Основних напрямів зовнішньої політики України» (2 липня 1993). Західноєвропейський напрям української зовнішньої політики, взаємини зі США; становлення і розвиток відносин України з країнами Азії, Африки, Латинської Америки.

Концептуальні підходи України до проблем національної та міжнародної безпеки. Питання національної безпеки в документах законодавчої та виконавчої влади України. Поглиблення співробітництва України з зарубіжними країнами в галузі оборонної політики. Відносини України і НАТО в контексті української політики в галузі національної безпеки. Участь України в РПАС та програмі «Партнерство заради миру», економічних та наукових програмах НАТО. Проблеми розвитку військового співробітництва з НАТО. Позиція України в питаннях оборонної політики держав-членів СНД.

Україна в системі міжнародних організацій. Принципи та засади участі суверенної України в роботі міжнародних організацій, їх місце в зовнішньополітичній діяльності України. Основні державні документи, що визначають цілі та характер участі України в міжнародних організаціях. Українська дипломатія в ООН. Участь України в діяльності міжнародних організацій, що не входять до системи ООН Комітет з питань економічних, соціальних і культурних прав. Комітет з прав дитини. Спеціальна контрольна комісія (СКК).

Зовнішня політика України після «Революції гідності» та в умовах агресії з боку російської федерації. Відносини з країнами Заходу. Впровадження санкцій проти росії. Перспективи європейської інтеграції України.

Зовнішня політика України в умовах повномасштабної російської агресії. Формування антипутінської коаліції. Двосторонні відносини України з країнами світу в умовах російської агресії.

ТЕМА 3. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Термін «глобалізація» (Т. Левет, Н. Маркелова, С. Кузнецов). Теоретичні концепції глобалізації (К. Омал, Р. Ромертосон, Е. Гідденс, Б. Баді). Початок процесу глобалізації. Історичні типи модернізації. Фундаментальні підходи до проблеми глобалізації: економічний, культурологічний, політичний, екологічний, комплексний. Дискурси глобалізації. Моделі глобалізації: зіткнення цивілізацій, «макдоналізація», гібридизація. Виміри глобалізації: історичний процес, гомогенізація та універсалізація світу, розмивання національних кордонів. Ракурси бачення глобалізації: революційний, еволюційний та скептичний.

Глобалізація як об'єктивна тенденція, як ціль, як методологія. Спільна концепція «Римського клубу». Критика неоліберальної глобалізації: основні напрямки – економічна соціологія та концепція мережевої організації (М. Грановеттер, М. Кастельс, Р. Сведберг); Школа міжнародної політичної економії (С. Стрендж, Е. Хеллайнер та інші). Екологічний напрямок (Г. Дейм, П. Хокип, Е. Ловінс, Л. Браун). Нові критики неоліберальної глобалізації (Дж. Бхагваті та І. Рамоне). Концепція третього шляху глобалізації; основа теоретичного проекту «Третій шлях» (Дж. Макмарей). Базова модель «Третього шляху» (Т. Блер, Т. Шредер). Вектори глобалізації. Проблема співвідношення глобалізації та вестернізації.

Концептуальні підходи к визначенню поняття глобалізації та його суті в міжнародних відносинах. Теорія світового порядку (Р. Фальк, Х. Булл). Особливості підходу представників неоліберальної школи. Концепція Дж. Ная, Р. Кохена, Д. Розенау. Концептуальні підходи неореалістів до проблеми глобалізації в міжнародних відносинах (У. Кеїнт, Г. Кіссінджер, Дж. Маршалл). Економічний підхід (К. Кайзер, П. Ратленд). Концептуальні підходи російських дослідників (Т. Хозін, В. Іноземцев, О. Неклеса, Н. Косолапов, А. Уткін). Концептуальні підходи українських дослідників (О. Білоус, С. Шергін та інші).

Зміна парадигми безпеки в умовах глобалізації. Глобальна, регіональна, національна безпека. Їх взаємовідношення в умовах глобалізації. Середина міжнародної безпеки. Зміна основних характеристик поняття «міжнародна безпека». Поняття «м'якої» та «жорсткої» безпеки. Аспекти «м'якої» безпеки: демографічний, екологічний, економічний, енергетичний, інформаційний. «Жорстка» безпека та її характеристика. Поняття центрів сили в умовах глобалізації. Сучасна структура міжнародної безпеки: ООН, НАТО, ОБСЄ, ОДКБ та інші.

Поняття світового політичного процесу, його складові. Світова політика. Основні проблеми світової політики в умовах глобалізації. Проблема відносин «Північ-Південь». Проблеми демографії та екології. Конфлікти в сучасному світі. Нові виміри сучасних міжнародних відносин та світової політики. Регулювання світових політичних процесів в сучасному світі. Проблема глобального управління.

Природа антиглобалізму. Введення поняття антиглобалізму та його суть. Етапи формування антиглобалізму. Ідеологія антиглобалізму, його політичні лідери. «Маніфест» антиглобалістів. Організація та структура антиглобалістичних рухів. Їх цілі та задачі. Характерні риси сучасного антиглобалістського руху. Основні форми прояву антиглобалістського руху. Антиглобалізм в Україні.

Зовнішня політика росії та країн СНД. СНД в контексті міжнародних відносин пострадянських держав. Основні тенденції сучасного становища російської федерації. Її політичні демографічні, економічні характеристики. Ключові напрями двосторонніх відносин росії з країнами СНД. Проблеми та перспективи російсько-українських відносин. Агресія російської федерації проти України. Окупація Криму, військові дії у Донбасі. Особливе партнерство у відносинах росії та Білорусі, утворення союзу. Роль росії в придністровській кризі. Російсько-молдовські відносини. Відносини росії з країнами Закавказзя. Каспійський енергетичний вузол та інтереси росії. Відносини росії з країнами Середньої Азії. Основні тенденції відносин росії та європейських країн і організацій. Участь ОБСЄ, Раді Європи. Росія та Європейський Союз: програмні документи 1994, 1999, 2000 рр.

основні проблеми, області співробітництва. Російсько-американські відносини, роль НАТО в них. Проблема розширення НАТО на схід та інтереси РФ. Азійський напрям ЗП РФ. Зовнішня політика РФ в умовах повномасштабної агресії проти України.

Зовнішня політика Білорусі. Російсько-білоруські відносини. Політика Білорусі щодо ЄС та НАТО. Зовнішня політика Молдови. Проблема придністровського врегулювання. Європейська інтеграція Молдови. Відносини з Україною, Румунією та росією. Зовнішня політика держав Південного Кавказу. Територіальні конфлікти на Кавказі, роль росії в них. Основні тенденції зовнішньої політики держав Середньої Азії. Роль росії та КНР в регіональних процесах в Середній Азії. Відносини з Україною в умовах російської агресії.

Зовнішня політика країн Європи. Роль Європи у розвитку світової цивілізації. Інтеграційні та дезінтеграційні процеси в Європі. Теоретичні та світоглядні основи «спільного європейського дому». Проблема вступу країн Центрально-Східної Європи до НАТО та ЄС. «Стара Європа», «Нова Європа», субрегіональні організації, як інструменти міжнародної політики. ЄС та США. ЄС та Японія. Азійський напрямок політики ЄС. ЄС та країни, що розвиваються ЄС та країни Латинської Америки. Розширення ЄС. Роль ЄС в регіоні Південно-східної Європи. Середземноморська політика ЄС. ЄС та росія.

Зовнішня політика Великобританії та Ірландії. Еволюція зовнішньополітичної доктрини Великобританії у другій половині XX – XXI ст. Зовнішньополітична доктрина «нових лейбористів» та її зв'язок з концепцією «третього шляху». Нова європейська політика Т. Блера. Роль Великобританії в ЄС, ОБСЄ, НАТО. Підходи до ролі ООН в сучасному світі. Особливий характер відносин з США. Роль Великобританії у боротьбі з сучасним тероризмом. Війна в Іраку. Сучасні проблеми британської Співдружності. Зовнішня політика уряду консерваторів Б. Джонсона.

Зовнішня політика Франції Ідея голізму «Великої Франції». Неоголізм в сучасній зовнішньополітичній доктрині Франції. Франція в міжнародних організаціях. Роль Франції в інтеграційних процесах Європи, відносини з ЄС. Особливі підходи до проблеми європейської інтеграції та проблеми безпеки. Франко-німецькі відносини, як стержень європейської безпеки та співробітництва. Зовнішня політика Франції у період правління Ф. Олланда, Е. Макрона.

Зовнішня політика Німеччини. Геополітичне положення Німеччини, його особливості та вплив на формування зовнішньої політики країни. Роль Німеччини в інтеграційних процесах Європи, відносини з ЄС. Особливі підходи до проблеми європейської інтеграції та проблеми безпеки. Національні інтереси Німеччини в Азійському регіоні. Відносини з Китаєм, Японією, Індією.

Зовнішня політика Італії. Доктрини Італії в 2 половині XX ст. Чинники, які обумовили активізацію зовнішньої політики в 90-ті рр. XX ст. Розробка нової зовнішньополітичної доктрини в 1994 р., механізм прийняття рішень. Збільшення ролі Італії як регіонального лідера. Особлива роль Італії на Балканах і Середземномор'ї з світлі національних інтересів країни. Трансформація відносин з США. Італія і її роль в ЄС.

Зовнішня політика країн південної Європи. Геополітичні особливості Іспанії та Португалії Європейська політика Іспанії та Португалії, їхня роль у ЄС та інших міжнародних організаціях (ОБСЄ, РЄ, НАТО, ООН). Відносини з США на сучасному етапі. Роль країн в вирішенні проблем безпеки в Середземномор'ї. Греція в європейській та світовій політиці.

Зовнішня політика Данії. Актуальні проблеми зовнішньої політики Норвегії. Зовнішня політика Фінляндії. Зовнішня політика малих країн Європи (країни Бенілюксу, Балканського півострову). Зовнішня політика країн Балтії. Країни Східної та Центральної Європи у європейській та світовій політиці.

Зовнішня політика країн Азії та Африки. Національно-визвольні рухи та їх наслідки для регіону. Розпад колоніальної системи імперіалізму. Створення суверенних держав у Азії та Африці. Особливості становлення національних держав у цих регіонах і формування їх зовнішньополітичних доктрин. Трансформація зовнішньої політики держав регіону в умовах краху біполярного світу.

Проблема мілітаризації та розповсюдження ядерної зброї в Азії. Зовнішня політика Китаю, Індії, Пакистану. Японія в системі міжнародних відносин у II половині XX – початку XXI ст. Проблема Тайваню.

Іракська проблема в контексті світової політики кінця XX – початку XXI ст. Проблема ісламського фундаменталізму. Проблема Ірану в сучасній системі міжнародних відносин.

Особливості розвитку системи міжнародних відносин на африканському континенті. Локальні конфлікти на африканському континенті. Ангольська криза та її наслідки. Зовнішня політика Єгипту, Алжиру, Сирії, Ізраїлю, Палестинська проблема. Країни Близького Сходу у сучасній системі міжнародних відносин.

Зовнішня політика країн Південної та Північної Америки. Північноамериканський континент та його роль у міжнародних відносинах кінця XXI ст. Зміни у геостратегічному положенні Північноамериканського континенту після закінчення «холодної війни». Особливості Перетворення США на єдину супердержаву та її прагнення до світового лідерства.

Крах біполярної системи та якісні перетворення ролі США в системі міжнародних відносин. Фактори які обумовили домінуючу роль США у сучасному світі. Особливості еволюції зовнішньополітичної доктрини США у 90-ті роки. Роль зовнішньої політики США у забезпеченні національної безпеки країни. Події 11 вересня 2001 р. та їх наслідки для зовнішньої політики США. Сутність нової доктрини США в галузі національної безпеки та її вплив на формування зовнішньої політики країни. Пріоритетні напрямки зовнішньої політики США на сучасному етапі. Домінуюча роль США у сучасній системі міжнародних відносин, зростання антиамериканізму, падіння рейтингів президента Буша, зростання антивоєнних настроїв у США. Америка та Україна.

Канада та її зовнішня політика наприкінці XX – початку XXI ст.

Латинська Америка у сучасному світі. Особливості розвитку латиноамериканської цивілізації на рубежі століть. Підсумки соціально-економічної модернізації країн Латинської Америки до початку XXI ст. Глобалізація та її наслідки на континенті. Посилення інтеграційних процесів та їх специфіка. Особливості прояву регіоналізму. Створення та розвиток регіональних інтеграційних об'єднань у Латинській Америці. Латиноамериканська асоціація інтеграції (ЛІАІ), Ла-Платська група, Андська група, Амазонський пакт, Меркосур, Карибське співтовариство та Карибський спільний ринок (Кариком), Асоціація Карибських держав (АКД) Внесок країн Латиноамериканського регіону у боротьбу з сучасним тероризмом.

Зовнішня політика країн Південної Америки. Зовнішня політика Бразилії. Пріоритети зовнішньої політики Бразилії: розвиток інтеграційних процесів на континенті, розвиток відносин з Китаєм, Японією, країнами Північно-Східної Азії, відносини з ЄС та країнами Європейського Союзу, росією. Нові підходи до характеру відносин з США, Канадою, Мексикою. Особливий характер відносин з Аргентиною. Президентські вибори 2003 р. Новий економічний та зовнішньополітичний курс президента І. Кіршнера. Курс Аргентини на реалізацію ідей регіональної держави. Пріоритети зовнішньої політики президента Кіршнера. Украплення двохсторонніх зв'язків з країнами регіону, особливий характер відносин з Бразилією. пошуки нових резервів для поглиблення регіонального співробітництва. Активізація зовнішніх зв'язків з країнами ЄС, роль Португалії та Іспанії у зовнішній політиці Аргентини. Аргентина та країни СНД. Зовнішня політика Колумбії. Зовнішня політика Чилі. Зовнішня політика Венесуели. Особливості зовнішньополітичного курсу президента Чавеса.

Країни Центральної Америки: Гондурас, Гватемала, Нікарагуа, Сальвадор, Панама, Коста-Ріка, Беліз. Проамериканський курс зовнішньої політики держав Центральної Америки. Особливості інтеграційних процесів у регіоні. Роль ЦАОР. Місце та роль країн Центральної Америки у системі міжнародних відносин у Західній півкулі та сучасній системі

міжнародних відносин. Особливості зовнішньополітичних доктрин та пріоритети зовнішньої політики Гватемали, Гондурасу, Панами, Нікарагуа, Сальвадору та Коста-Ріки.

Зовнішня політика країн Карибського басейну. Куба та її зовнішня політика на рубежі століть. Роль ЄС у цьому регіоні. Роль держав Карибського басейну у системі міжнародних відносин Західної півкулі.

ТЕМА 4. ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Теорії міжнародних відносин. Міжнародно-політична думка Стародавнього та античного світу. Погляди на міжнародні відносини в Середні віки та Новий час. Особливості сучасних теорій міжнародних відносин. Теорії в рамках концепції ідеалізму. Теорії міжнародних відносин школи політичного реалізму. Неокласичні теорії міжнародних відносин.

Цивілізаційний вимір міжнародних відносин. Сутність та актуальність цивілізаційного підходу. Теорії М. Данилевського та О. Кузнєцова. Цивілізаційна теорія О. Шпенглера. Теорія локальних цивілізацій А. Дж. Тойнбі. Концепція зіткнення цивілізацій С. Хантінгтона.

Інструменти міжнародної політики. Сила в якості ресурсу міжнародних відносин. Дипломатична діяльність як інструмент міжнародних відносин. Пропаганда в якості сутність та техніка застосування. Сутність та структура зовнішньополітичної свідомості.

Міжнародні конфлікти та безпека. Сутність, типології та призначення міжнародного конфлікту. Врегулювання міжнародних конфліктів. Сутність та типологія міжнародної безпеки. Фактори міжнародної безпеки. Механізми забезпечення міжнародної безпеки.

Поняття геополітики та геостратегії. Закони геополітики. Геополітичні епохи.

Західна геополітична думка I половини ХХ ст. Органічна школа та антропогеографія Фрідріха Ратцеля. Система геонаук Рудольфа Челлена. Теорія «Серединної Європи». Концепція морської могутності Альфреда Тайера Мехена. Французька геополітична школа. Концепція Хартленду Хелфорда Маккіндера. Концепція Рімленду Ніколаса Спайкмена.

Геополітичні ідеї в Німеччині в I половині ХХ ст. Концепція континентального блоку Карла Хаусхофера. «Журнал геополітики». Геополітичні погляди Карла Шмітта. Геоюриспруденція. Геополітичні погляди Адольфа Грабовскі (1880 – 1969 рр.).

Російська класична геополітична думка. Євразійці. Передумови виникнення феномену євразійства. Поняття Євразії в російській політичній географії. Концепція культурного поліцентризму М. Данилевського (1822 – 1885 рр.). Ідеї В. П. Семенова-Тянь-Шанського (1870 – 1942 рр.) про необхідність географічної розбудови росії-Євразії та її географічні обриси. Погляди І. Солоневича (1891 – 1953 рр.). Концепція П. Савицького (1895 – 1968 рр.) про серединний континент Євразія як географічне та культурно-історичне ціле. Євразійські погляди М. Трубецького (1890 – 1938 рр.). Концепція Л. Гумільова (1912 – 1992 рр.) про географічні та культурно-історичні виміри феномену євразійства. Геостратегія СРСР.

Геополітичні концепції американських та західноєвропейських дослідників в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Концепція атлантизму в роботах геополітиків США та Великої Британії. Геополітичні погляди С. Хантінгтона (1927 – 2008 рр.). Концепції мондіалізму та неомондіалізму. Поліполярна геостратегія. Геополітичні погляди С. Коена. Американська геополітична думка. Британська геополітична школа. Німецька геополітична думка II половини ХХ ст. Французька геополітична школа. Геополітичні погляди Й. Галтунга. Сучасна російська геополітична думка. Російські мондіалісти. Російська націоналістична геополітична школа. Прозахідна геополітична школа. Консенсусна геополітична модель. Стратегія збалансованої рівновіддаленості.

Українська геополітика ХІХ – ХХ ст. Кирило-Мефодіївське братство. М. Костомаров. В. Білозерський. Т. Шевченко. «Книга буття українського народу». Георгій Андрузький «Начерки Конституції республіки». Драгоманов М. «Вільна Спілка». М. Грушевський. С. Рудницький (1877 – 1937 рр.) «Чому ми хочемо самостійної України». В. Липинський. В. Винниченко. М. Міхновський. С. Петлюра. А. Жук «В які державні зв'язки має входити

Україна». Юрій Липа (1900 – 1944 рр.) «Призначення України». Антін Сиявський (1866 – 1951 рр.). Іван Лисяк-Рудницький (1919 – 1984 рр.) «Україна між Сходом та Заходом». Д. Донцов. С. Бандера. Ф. Рудич, С. Василенко, М. Дністрянський, І. Зінько. О. Валевський, М. Гончар «Структура геополітичних інтересів України», М. Кулініч «Україна в новому геополітичному просторі».

ТЕМА 5. МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Сутність та тенденції розвитку міжнародних організацій сучасності. Типологія та класифікація міжнародних організацій. Членство в якості критерію класифікації міжнародних організацій. Регіоналізм та універсалізм як критерій класифікації міжнародних організацій. Цілі та діяльність як критерій класифікації. Класифікація міжнародних організацій через їх структуру. Характер повноважень як критерій класифікації. Період функціонування та ступінь відкритості як критерій.

Механізм функціонування міжнародних організацій. Міжнародні організації як інструмент зовнішньої політики окремих держав. Міжнародні організації як арена міжнародної взаємодії. Міжнародні організації як активні суб'єкти міжнародних відносин та внутрішньої політики. Міжнародні організації як арена дипломатичної діяльності. Право міжнародних організацій. Механізми впливу міжнародних організацій на країни-члени. Механізми прийняття рішень в міжнародних організаціях. Міжнародні службовці – статус та повноваження.

ООН як провідна глобальна міждержавна організація. Історія створення, цілі та принципи діяльності Організації Об'єднаних Націй. Статут ООН як збірка офіційних цілей ООН. Принципи фінансування ООН та участі в його програмах. Процес реформування як реакція на зміну цілей організацій та пристосування її до умов що змінюються. ООН як самостійний актор міжнародних відносин і взаємодій. Провідні органи та загальна структура ООН. Генеральна Асамблея ООН (ГА ООН). Рада Безпеки ООН. Економічна і Соціальна Рада (ЕКОСОП). Рада з Опіки ООН. Міжнародний Суд. Секретаріат ООН. Структура та діяльність ГА ООН (чергова сесія, спеціальна сесія, надзвичайна спеціальна сесія.). Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНІСТРАЛ). Комісія з міжнародного права. Комітет з інвестицій. Регіональні комісії ООН.

НАТО: генезис, сучасний стан та перспективи розвитку. Створення НАТО та цілі ініціаторів. Роль НАТО в «холодній війні». Роль та офіційні цілі НАТО після розпаду РЕВ. Створення Ради Північноатлантичного Співробітництва. Розширення НАТО (нові вимоги до країн-претендентів) та поширення програми «Партнерство заради миру». НАТО як інструмент світового панування/ глобальної безпеки. Взаємовідносини України з НАТО на сучасному етапі.

Глобальні торгівельно-економічні і валютно-кредитні організації. Система міжнародних організацій з регулювання світової торгівлі. Глобальні торгівельні організації. Конференція ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД). Міжнародний торговельний центр (МТЦ). Всесвітня митна організація. Міжнародна торгівельна палата (МТП). ГАТТ-ВТО: історія створення та цілі і проблеми сьогодення. Організаційна структура ВТО. Приєднання до ГАТТ-ВТО, Україна на шляху інтеграції.

Система міжнародних валютно-кредитних організацій. Міжнародний валютний фонд: історія створення організацій, цілі та функції МВФ. Організаційна структура та вступ до МВФ. Україна в МВФ. Міжнародний банк реконструкції та розвитку. Цілі та функції МБРР. Організаційна структура та вступ до МБРР. Кредити МБРР. ЄБРР - історія створення організацій, цілі та функції.

Регіональні міжнародні організації в Європі. Класифікація міждержавних регіональних організацій. Рада Європи – сутність, завдання функціонування на даний час. Північноатлантичний союз. Західноєвропейській союз. Європейський союз (ЄС). Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Чорноморське економічне співробітництво. Взаємовідносини України з цими структурами європейської взаємодії.

Рада Європи та Європейський Союз. Історія створення та завдання організації. Гельсінські протоколи 1975 року. Створення Парламентської Асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) в травні 1988 р. Моніторинг РЄ за проведенням парламентських виборів на пострадянському просторі. Роль РЄ у впровадженні інститутів демократії в країнах Центральної Європи. Взаємовідносини України з Радою Європи та Парламентською Асамблеєю Ради Європи.

Виникнення Західноєвропейського Союзу (ЗЄС). Функції та цілі організації. Структура організації. Взаємовідносини України з ЗЄС. Створення ЄС – як унікальний опит взаємовигідної організації комплексу незалежних держав. Цілі та функції ЄС. Перспективи та проблеми ЄС. Взаємовідносини України з ЄС.

Особливості міжнародних організацій що створені країнами третього світу. ОІК, РАКПЗ, АСМ, АСЕАН, ОАЄ, ОЧЕС, ШОС. Міжнародні організації пострадянського простору: СНД, ЄАЕС, ОДКБ, ГУАМ.

Сутність та спрямованість недержавних організацій сучасності. Перспективи розвитку та трансформації міжнародних організацій.

3. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ

1. Історія міжнародних відносин: проблема суб'єктності та основні етапи.
2. Основні тенденції міжнародних відносин у давні віки.
3. Міжнародні відносини та зовнішня політика держав Давнього Сходу: загальні риси та характерні особливості.
4. Давня Греція в міжнародних відносинах VIII – першої половини IV ст. до н.е.
5. Зовнішня політика Римської імперії в I – V ст.
6. Зовнішня політика Візантійської імперії в V – XII ст.
7. Зовнішня політика Франкської держави в V – IX ст.
8. Хрестові походи в міжнародних відносинах середньовіччя.
9. Великі географічні відкриття в міжнародних відносинах.
10. Міжнародні відносини в Європі в XVI ст.
11. Міжнародні відносини в період Тридцятирічної війни.
12. Формування та основні принципи Вестфальсько-Віденської системи міжнародних відносин.
13. Міжнародні відносини в II пол. XVII – на початку XVIII ст.
14. Міжнародні відносини в 1714 – 1789 рр.
15. Міжнародні відносини в 1789 – 1814 рр.
16. Міжнародні відносини в 1815 – 1848 рр.
17. Міжнародні відносини в 1849 – 1871 рр.
18. Міжнародні відносини в 1871 – 1914 рр.
19. Перша світова війна: передумови, причини, основні етапи та наслідки.
20. Паризька та Вашингтонська мирні конференції. Формування Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин.
21. Ліга Націй: історія формування та її роль в 20 – 30-і рр. XX ст.
22. Міжнародні кризи 30-х рр. XX ст.
23. Друга світова війна: передумови, причини, основні етапи та наслідки.
24. Міжнародні відносини після закінчення Другої світової війни. Початок «Холодної війни».
25. Міжнародні відносини у 50-і рр. XX ст. Корейська війна у міжнародних відносинах.
26. Карибська криза 1962 р. в міжнародних відносин: передумови та наслідки.
27. Антиколоніальний рух у другій половині XX ст.
28. Рух неприєднання та його роль в міжнародних відносинах.
29. Арабсько-ізраїльські відносини у 40 – 80-і рр. XX ст. Палестинська проблема у міжнародних відносинах.
30. Війни у В'єтнамі в 40 – 70-і рр. XX ст.: передумови, причини та наслідки для міжнародних відносин.
31. Індійсько-пакистанські відносини в другій половині XX ст.
32. Нарада з проблеми безпеки в Європі в 1975 р. Хельсінкський Заключний Акт.
33. Формування системи ядерної безпеки в 1960 – 1970-і рр.
34. Терористичні рухи в XX ст.: передумови та причини виникнення, типологія, вплив на міжнародні відносини.
35. Інтервенція СРСР до Афганістану: передумови, причини, хід подій та наслідки для міжнародних відносин.
36. Закінчення «Холодної війни». Розпад СРСР та його наслідки для міжнародних відносин.
37. Політичні кризи в країнах «народної демократії» в 50 – 80-і рр. XX ст. та їх наслідки для міжнародних відносин.
38. Війни у Перській затоці другої половини XX – початку XXI ст.: передумови, причини, хід подій та вплив на міжнародні відносини.

39. Тенденції розвитку світової політики в період постбіполярності. Проблеми формування нової системи міжнародних відносин.
40. Загрози і виклики нової епохи. Світ після 11 вересня 2001 р.
41. Особливості зовнішньої політики Київської Русі у X – на початку XII ст.
42. Галицько-Волинська держава та її вплив на формування політичної карти Європи. Зовнішня політика Данила Галицького та його наступників.
43. Україна у міжнародних відносинах XIV – XVI ст.
44. Україна у міжнародних відносинах XVII – XVIII ст.
45. Зовнішня політика України у період національної революції 1917 – 1920 рр.
46. Участь України у діяльності міжнародних організацій (1945 – 1989 рр.).
47. Становлення України як суб'єкта міжнародних відносин: проблема міжнародної правосуб'єктності та процес визнання.
48. Національні інтереси України та їх реалізація через зовнішню політику: поняття, цілі, принципи.
49. Інституційно-нормативні засади зовнішньої політики України.
50. Відносини України та НАТО: основні етапи, нормативно-правовий та інституціональний вимір.
51. Відносини України та США на сучасному етапі.
52. Відносини України з центральноєвропейськими державами сусідами (Польща, Угорщина, Словаччина)
53. Відносини України та Румунією та Молдовою.
54. Відносини України та Білорусі.
55. Відносини України та Туреччини на сучасному етапі.
56. Відносини України та КНР на сучасному етапі.
57. Сучасний стан українсько-російських відносин.
58. ООН: етапи створення, структура, функції та роль в сучасному світі. Діяльність України в Організації Об'єднаних Націй.
59. Діяльність України у спеціалізованих міжнародних організаціях (СОТ, МВФ, ЮНЕСКО).
60. Діяльність України у регіональних міжнародних організаціях (ОБСЄ, ГУАМ, ОЧЕС, Рада Європи).
61. ЄС: зародження та етапи розвитку, нормативно-правове забезпечення, структура та функції.
62. Європейська інтеграція України: основні етапи, нормативно-правовий та інституціональний вимір.
63. НАТО як інструмент світової безпеки. Історія створення, структура та функції.
64. Об'єкт, предмет, структура та функції теорії міжнародних відносин.
65. Проаналізуйте співвідношення понять «міжнародні відносини», «міжнародна політика», «світова політика».
66. Сучасні міжнародні відносини: ознаки, принципи, типи та рівні.
67. Суб'єкти міжнародних відносин: основні підходи до визначення, типи та характерні ознаки.
68. Системи міжнародних відносин: поняття, ознаки, структура.
69. Типологія міжнародних систем за М. Капланом, Е. Луардом, Е. Чемпелем.
70. Міжнародно-політична думка у давні віки.
71. Міжнародно-політична думка у середні віки.
72. Міжнародно-політична думка епохи Відродження.
73. Міжнародно-політична думка нового часу.
74. Політичний ідеалізм у міжнародних дослідженнях.
75. Політичний реалізм у міжнародних дослідженнях.
76. Модерністські теорії міжнародних відносин.
77. Неокласичні теорії міжнародних відносин (К. Уолтц, І. Валлерстайн).

78. Зовнішня політика держави: поняття, цілі, суб'єкти та принципи.
79. Функції, інструменти та типологія зовнішньої політики держави.
80. Сутність, функції, форми та типи дипломатії.
81. Національні інтереси держави на міжнародній арені: поняття, структура та види.
82. Поняття «сила» у міжнародних відносинах.
83. Міжнародні конфлікти: поняття, ознаки, типологія, функції та етапи.
84. «Гібридна війна»: поняття, ознаки, інструменти.
85. Геополітика: поняття, структура, функції, закони та парадигми.
86. Геостратегія: поняття, типологія, структура. Геостратегічні цілі та пріоритети держави.
87. Німецька класична школа геополітики (Ф. Ратцель, Р. Челлен, К. Хаусхофер, К. Шмітт).
88. Англо-американська класична школа геополітики (Г. Маккіндер, А. Мехен, Н. Спайкмен).
89. Атлантична геополітична школа.
90. Мондіалістська геополітична школа: історія та сучасність. Геополітичні погляди Ф. Фукуяма.
91. Геополітичні погляди С. Гантінгтона.
92. Українська школа географічного детермінізму.
93. Українська геополітична школа в XX – XXI ст.
94. «Міжнародний порядок», «світовий порядок», «глобальний порядок»: основні підходи до визначення, типології, моделі, механізми забезпечення та характерні риси.
95. Міжнародна інтеграція: поняття, типологія, основні види та моделі.
96. Глобалізація як фактор міжнародних відносин: поняття, типологія, основні проблеми. Антиглобалістський рух.
97. Трансформація зовнішньополітичного курсу російської федерації в умовах вторгнення в Україну: передумови, основні тенденції та наслідки.
98. Пострадянські держави Центральної Азії у сучасних міжнародних відносинах.
99. Держави Південного Кавказу (Грузія, Азербайджан, Вірменія) у сучасних міжнародних відносинах.
100. Зовнішня політика КНР у XXI ст.: основні тенденції та виклики. Стратегія «Пояс та шлях».
101. Зовнішня політика Японії у XXI ст.
102. Зовнішня політика Індії на сучасному етапі.
103. Зовнішня політика Ірану на сучасному етапі.
104. Зовнішня політика Туреччини у XXI ст.
105. Сирійська проблема у сучасних міжнародних відносинах.
106. Африканський континент у XXI ст.: проблеми та перспективи розвитку, роль у сучасних міжнародних процесах.
107. Інтеграційні процеси у Латинській Америці у XXI ст.
108. Зовнішня політика Мексики.
109. Зовнішня політика Бразилії.
110. Зовнішня політика Аргентини.
111. Зовнішня політика США після президентських виборів 2020 р.
112. Зовнішня політика Канади у врядування Дж. Трюдо.
113. Сучасна зовнішня політика Великої Британії.
114. Зовнішня політика Франції.
115. Зовнішня політика Німеччини.
116. Зовнішня політика Італії.
117. Зовнішня політика країн Піренейського півострова.
118. Країни Балтії у сучасних міжнародних відносинах.
119. Країни Північної Європи у сучасних міжнародних відносинах.
120. Країни Центральної Європи у сучасних міжнародних відносинах.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Загальні положення.

Ці критерії включають основні вимоги до оцінки компонентів знань бакалаврів, спеціалістів та магістрів зі спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії під час складання підсумкової атестації, що дозволяє робити висновок про якість підготовки студентів-міжнародників.

Оцінку рівня підготовки студентів пропонується робити за середнім балом, виведеним на основі оцінювання завдань.

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання
90-100	A	відмінно	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні
82-89	B	дуже добре	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість
74-81	C	добре	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві,
64-73	D	задовільно	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих
60-63	E	достатньо	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу

1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів
------	---	--	---

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Булик М. Історія міжнародних відносин у давні часи : навчальний посібник. Маріуполь : МДУ, 2017. 274 с. URL: <https://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/896> (дата звернення: 20 лютого 2024 р.).
2. Геополітика: енциклопедія. К. : Знання України, 2013. 919 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Sulima_Yevhen/Heopolityka.pdf (дата звернення: 20 лютого 2024 р.).
3. Глобалізація і глобалістика : Навчальний посібник. Львів : «Новий Світ-2000», 2020. 428 с.
4. Головченко В., Матвієнко В., Солдатенко В. Дипломатична історія України (кінець XIX – перша чверть XX століття) : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. К., 2011. 527 с.
5. Головченко В. Нариси з історії міжнародних відносин та зовнішньої політики країн Азії й Африки : навчальний посібник. К. : Юрисконсульт, 2014. 424 с.
6. Гольцов А. Геополітика та політична географія. К., 2012. 416 с.
7. Гончар Б., Козицький М., Мордвінцев В., Слюсаренко А. Всесвітня історія : навчальний посібник. К. 2007. 694 с.
8. Дипломатична та консульська служба : підручник для студентів ВНЗ / К. Балабанов, М. Трофименко. Донецьк, 2012. 444 с.
9. Дністрянський М. Геополітика. Львів : 2011. 46 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0002972 (дата звернення: 20 лютого 2024 р.).
10. Дорошко М., Шпакова Н. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД. Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 204 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-148.html> (дата звернення: 20 лютого 2024 р.).
11. Дюррозель Ж. Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. К. : Основи, 1999. 903 с.
12. Зовнішня політика країн Європи. Частина 1 : навчальний посібник. Маріуполь : МДУ, 2021. 156 с. URL: <https://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3012> (дата звернення: 20 лютого 2024 р.).
13. Зовнішня політика країн Західної Європи в постбіполярний період : навчально-методичний посібник із курсу / С. Рудько. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 412 с.
14. Зовнішня політика країн Латинської Америки : навчальний посібник / Н. Гаврилова (ред.), М. Булик, О. Гільченко, Ю. Константинова. Маріуполь : МДУ, 2020. 397 с. URL: <https://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2584> (дата звернення: 20 лютого 2024 р.).
15. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів) : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. Чекаленко, С. Федуняк; за заг. ред. Л. Чекаленко. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с. URL: <http://portal.iapm.edu.ua/portal/media/books/fc8e7971-86e1-4de2-b69f-d23eef4d5c41.pdf> (дата звернення: 20 лютого 2024 р.).
16. Іваницька О. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки) : навч. посіб. К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. 632 с.
17. Історія дипломатії: від давнини до нового часу : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. Зінченко. Вінниця : Нова книга, 2002. 433 с. : іл. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001141 (дата звернення: 20 лютого 2024 р.).

18. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): навч. посіб. / Я. Турчин, Р. Демчишак, Т. Плазова. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
19. Коппель О., Пархомчук Н. Міжнародні відносини ХХ ст. : навчальний посібник. К., 2019. 390 с.
20. Кудряченко А., Рудич Ф., Храмов В. Геополітика: Підручник. К. : МАУП, 2004. 296 с. URL:
<http://elibrary.ivinas.gov.ua/3/1/%D0%93%D0%B5%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0.%D0%9F%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf> (дата звернення: 20 лютого 2024 р.).
21. Левитська-Доба Є. Концептуальні засади зовнішньополітичного курсу Китайської Народної Республіки у ХХІ ст. Політичне життя. 2020. № 4. С. 93—100.
22. Мадіссон В.В. Сучасна українська геополітика : навч. посіб. К. : Либідь, 2003. 176 с.
23. Мальський М., Мацяк М. Теорія міжнародних відносин : Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2007. 461 с.
24. Манжола В., Коппель О., Капітоненко М. та ін. Міжнародні системи і глобальний розвиток. К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. 606 с.
25. Міжнародні відносини та зовнішня політика України : підручник / Ю. Пунда, І. Козинець, В. Клименко та ін. К. : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 328 с.
26. Міжнародні відносини та світова політика: підручник / кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський ; за ред. В. А. Манжолі. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. 863 с.
27. Моро-Дефарж Ф. Введение в геополитику. М. : Конкорд, 1996. 151 с.
28. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648 – 1918) : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / І. Хижняк. К. : ДП «Вид. дім «Персонал»», 2009. 224 с. URL:
http://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p10_15.pdf (дата звернення: 20 лютого 2024 р.).
29. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / М. Требін, Л. Герасіна, В. Погрібна та ін. ; за ред. М. Требіна. Х. : Право, 2016. 540 с.
30. Турчин Я., Дорош Л., Івасечко О. Дипломатична та консульська служба : Підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 332 с.
31. Турчин Я., Демчишак Р., Матлай Л. Історія міжнародних відносин (1914 – 2015) : навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. 140 с.
32. Шергін С. Політологія міжнародних відносин. К., 2019. 256 с.
33. Юхименко П. Глобалізація та політика національної безпеки. К, 2021. 408 с.